

ORTA ÇAĞ'DA DEVLET VE TOPLUM**Başlangıcı:**

MS 375 yılında başlayan Kavimler Göçü veya Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılışı,,,

Bitişi:

Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te İstanbul'u fethederek Doğu Roma İmparatorluğu'na son vermesi..

&-Orta Çağ'ın Önemli Siyasi Yapıları:***Avrupa:**

Roma İmparatorluğu: İtalya, Galya(Fransa),İspanya, Kuzey Afrika, Batı Akdeniz'deki adalar, Macaristan ve Hırvatistan.

*** Doğu Roma:**

-395 yılında kuruldu

-Başkenti İstanbul.

-Balkan ülkeleri, Anadolu, Suriye, Filistin, Mısır, Girit ve Kıbrıs Adaları

*** Orta Asya:**

1-Çin İmparatorluğu

2-Akhunlar (Eftalitler)

3-Avar İmparatorluğu

a)Çinliler Juan Juan ismi verdi.

b)Göçebe kavimleri birleşmesiyle kuruldu.

*** Sasaniler:**

-İran ve Irak topraklarında hüküm sürdü.

-Doğsunda Akhunlar. batıda ise Doğu Roma İmparatorluğu vardı.

***Afrika:**

-Dünya tarihine etki edecek derecede güçlü devletler yoktu.

-En güçlü siyasi gücü ise Habeşistan Krallığı'ydı.

&-Orta Çağda Siyasi Yapıların Meşruiyet Kaynağı:

&-Asya ve Avrupa devletleri meşruiyetlerinin kaynağını **DİNE** dayandırmışlardı.

&-Bu anlayışa göre:

- İktidarı ele geçiren yöneticiler devletin **tanrısal bir kurum** olduğunu,
- Devlet **tanrının isteğiyle** kurulduğunu,
- Yönetici tanrının **yeryüzündeki temsilcileridir...**

&-Ülkeyi **Tanrı'nın emir ve yasaklarına** uygun şekilde yönettikleri sürece **meşruiyet kazanıyorlardı.**

&-Germen krallıklarında:

- Eşitlikçi** bir toplum yapısı vardı.
- Kral **halk tarafından** seçilir.
- Kral "**halk kralları**" adıyla anılır.
- Germen kralları **sınırsız yetkilere sahip değildir.**
- Yönettiği kavimlerin **gelenek göreneklerine** aykırı davranan ve görevlerini yerine

getirmeyen bir kral iktidardan uzaklaşır.

- Kral, **yönetme yetkisini halktan almakta** ve ona **karşı sorumlu idi.**
- Zamanla meşruiyetin kaynağı **olan halkın yerini zamanla kilise** almaya başladı.

&-Kilise, yeryüzü **hâkimiyetinin tanrı tarafından papaya** verildiğini savunuyordu.

&-Kilisenin kitleler üzerindeki **gücünü fark ederek** bundan yararlanan hükümdar, **Frank Kralı Clovis (Kılovis) oldu.**

&-Kral Kılovis:

- Katolikliği seçerek **kiliseye bağlılığını gösterdi.**
- Roma kültürüne bağlı Hristiyan **halkın ve din adamlarının** desteğini aldı
- Hükümrانlığını güçlendirdi.**
- Kiliseye **bağlı toplulukları** itaat altına alıp sınırlarını genişlettiler.
- Orta Çağ Avrupa'sının **en güçlü devleti** oldu.

&-Alman imparatorları da meşruiyetlerinin **kaynağını kiliseye dayandırmıştır.**

&-İmparator Şarlman:

-Papa tarafından Kutsal Roma Germen İmparatoru **olarak kutsanmış.**

-Papanın **elinden taç giymişti.**

&-Doğu Roma İmparatorları **meşruiyetlerini dinden** alırlardı.

&-Bizanslılar **yeryüzündeki** imparatorluklarının **tanrının krallığının bir görünümü** olduğuna inanırlardı.

&-İslam dünyası:

-Kaynağını **dinden alan meşruiyet anlayışı** hâkimdi.

-Emeviler Devleti'nde hükümdarlar Allah adına hareket ettiklerini göstermek için "halife" unvanını kullanmışlardı.

-Abbasi **halifeleri de Allah'ın yeryüzündeki** temsilcileri olduklarını söylediler.

&-İran :

-Yöneticilerin meşruiyeti geleneksel **olarak dine** dayandırılıyordu.

-Sasanilerde hükümdarlar **Zerdüştlük dininin simgesi** olan kutsal **ateşin koruyucusu** kabul ediliyordu.

&-Orta Asya:

- Türk devletlerinde halk, ülkeyi yöneten hakana bu yetkinin **Gök Tengri** tarafından verildiğine inanıyordu.

&-Çin:

-İmparatorlarına "**Tanrı'nın Oğlu**" diyorlardı.

&-&-Siyasi Yapıların Maddi Kaynakları-&-&

1-Coğrafi Yapı, Hayat ve Geçim Tarzı:

*Nüfusun **yeryüzüne dağılışı** ve devletlerin gücü ile **coğrafi özellikler** arasında ilişki vardır.

***Nüfusun dağılımını** etkileyen faktörler:

-İklim,

-toprakların verimliliği,

- limanlara ve ticaret yolu güzergâhlarına yakınlık

&-Güçlü **Karolenj İmparatorluğu geniş** tarım alanları üzerinde kuruldu.(Fransa, Almanya, Kuzey İtalya, Hollanda ve Belçika')

&-Coğrafi bir **engel olan Pirene Dağlarını** aşamadı ve **İspanya'ya** geçemedi.

&-İspanya üzerinden **Avrupa içlerine doğru ilerleyen** Müslüman Arapları **da doğal engel** durdurdu.

&-Kuzeydeki denizci kavimler önce **yağma şeklinde Avrupa'ya** girdi.

&-Zamanla **düzenli ticaret** yaptılar.

&-Baltık Denizi'nden çıkan ringabalığının yanı sıra kereste,katran, hayvansal yağlar, kürk, deri, bal, bal mumu, yün ve kehribar sattılar.

&-Bunların karşılığı ise genellikle **altın, gümüş ve ipekti**.

&-Dağlar ile **deniz arasına** sıkışmış olan bu kıyı kenti **VENEDİK deniz ticaretine** yöneldi.

2-Soy Dayanışması:

*İslamiyet evrensel.

-**İrk ayrımı yoktur.**

-4 halife **zamanı ırk önemli değildir.**

-Emeviler ile halifelik **saltanata dönüştü.**

-Devlet **yönetiminde soy dayanışması** öne çıktı

-Arap **olmayan Müslümanlara MEVALİ(köle)** dendi.

-Mısır'da kurulan Fâtımiler'in **kurucuları soylarını** Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma'ya dayandırdılar.

*Yahudilik **ırka dayalı.**

***Hristiyanlık mezhep aidiyetinin** öne çıktı

***Soy dayanışması** Orta Çağ Avrupa'sındaki devletler için önemliydi.

*Yönetime hâkim olan hanedanlar kendi soylarından gelen insanları **ayrıcalıklı bir yere koydular.**

* Avrupa'da hâkim olan soy birliği anlayışına **zamanla din birliği** de eklendi.

*Hristiyan **olmayanlar dinsiz** olarak görüldü.

*** Sasanilerde:**

-Yalnız hükümdarlık için değil, **eyalet yöneticiliğinde** de belirleyici unsurdu.

-Eyalet valileri **genellikle asil kabul edilen ailelerden** seçilirdi.

-Yüksek makamlar **babadan oğula geçer** ve tek bir aile içinde nesiller boyunca devam ederdi.

3-Silahlı Güç:

*Orta Çağ'da da devletler silahlı bir güce dayanarak kurulmuştur.

&---En tipik örneklerden biri **Moğol İmparatorluğu'dur.**

-**Onlu sistemde** teşkilatlanan Moğol ordusu;

-At üzerinde ok kullanabilen,

-Hareketli,

-Hafif süvariler oluştu.

-Disiplinli

-Çok iyi eğitim görmüşlerdir

-Ok, yay, mızrak ve pala kullanır..

-Ok uçları kalın zırhları delebilir..

&--İskandinavya'da **yaşayan Vikingler:**

-En güçlü silahı **yüksek manevra yeteneğine** sahip olan gemileriydi.

-Balta ve kalkan kullandılar.

-İsveç, Norveç, Danimarka ve İzlanda'ya hâkim olmuşlardı.

"Vikingler"

&--Bizans İmparatorluğu'nda ordu:

-Roma ordusu esas alınarak kuruldu.

-Ordunun başkomutanı imparatordu.

-Bizans ordusu **yayalar ve süvariler'den** oluşur.

-Süvariler, kendileri ve atları zırhlı seçkin askerlerdi.

- Yaya birlikleri, **ücretli savaşçılardan** oluşuyordu.
- En etkili silahı **suda bile yanıcı** özelliğe sahip **Rum ateşi (Grejuva)** idi.
- Bizans için deniz kuvvetleri de önemliydi.
- VIII. Yy. Akdeniz'in **en büyük deniz gücü** idi.

&--Sasanilerde:

- Hükümdara **Şehinşah** denir,
- Savaşa da **fiilen katılırlar**.
- Ordu Süvariler ve piyadeler olarak iki ana gruptan oluşur.
- Süvariler **İran'ın soylu ailelerinden** seçilirdi.
- Piyadeler, halk arasından **seçilen ücretli askerlerdir**.
- Ordu **birlikleri onluk sisteme** göre düzenlenmişti.
- Ordusunun en etkili kısmını oluşturan **savaş filleridir..**

Güç Paylaşımı ve Yönetim Organizasyonu

AVRUPA:

- * Avrupa'da Germen kavimleri tarafından **çok sayıda krallık** kuruldu.
- ***Kutsal Roma Germen** İmparatorluğu tarafından bir çatı altında toplandı.
- *İmparatorlar, çevrelerindeki **krallara ve beylere askerî hizmet** karşılığında toprak verdiler.
- ***Kont, lord, dük, baron** gibi unvanlar taşıyan toprak sahiplerinden **oluşan soylular sınıfı** oluştu. ***Bu soylular:**
 - Şövalyelerin ve köylüler ile bulundukları yerlerin **güvenliğini sağladılar**.
 - Korunaklı **şatolar yaptılar**.
 - İstilalara karşı **toprak sahiplerini yanlarına** çektiler.
 - Kendi adlarına **vergi ve asker toplama**,
 - Yargılama** yapma yetkisi kazandılar.
- * IX. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın hâkim yönetim anlayışı hâline gelecek olan **feodalitenin temellerini** attılar.
- *Feodal düzende ülkelerin sosyal, siyasal, askerî, ekonomik ve hukuki düzenini **belirleyen temel unsur TOPRAK** idi.

***Toprak sahipleri aynı zamanda siyasi gücün de sahibiydi. “-Feodalitede:”**

a)En tepede, yetkileri sınırlı bir **KRAL** oturuyordu.

b)Kralın altında **SENYÖR** adıyla anılan **KONTLAR**,

c)Kontların altında daha az toprağa sahip olan **DÜKLER**,

d)Feodal toplumun en alt katmanını **KÖYLÜLER** vardı.

&-Feodalitede,

*Koruma altına girene **VASSAL**,

*Korumayı kabul eden senyöre, **SÜZERAN** denir.

*Taraflar **İncil üzerine yemin** eder.

*Kendi iradeleri bir tür **sözleşme** yapar.

*Vassal, üstündeki **kişiye vergi öderdi**.

*Bazen askerleriyle **savaşa katılır**.

*Kont da vassalına **mülkiyet güvencesi** verir.

*Diğer senyörlere **karşı korurdu**.

&-Feodalite bireyin bir **başka bireye tabi olması esasına** dayanıyordu.

&-**Kral dâhil** hiç kimse **tam yetkili değildi**.

&-Bütün önemli **kararları birlikte alırlardı**.

&-Bundan dolayı kral iktidarını korumak için **soylularla iyi geçinmek** ve onların **isteklerini kabul etmek** zorundaydı.

&-1215'te İngiliz Kralı Yurtsuz John (Con), ile feodal beyler Magna Carta'yı ilan ederek yetkilerini sınırlandırmak durumunda kalmıştı.

&-Feodalitenin güçlü **kurumlarından biri kiliseydi**.

&-Tanrı yeryüzünde sağlamak istediği düzeni **senyörler eliyle** kurmuştu.

&-Senyörler, din adamlarına **toprak bağışları yaparak kiliseye** bağlı halk ile manevi bir bağ kurar.

&-Kilise feodal düzenin **doğal bir müttefiki** idi.

ASYA:

&-Kök Türkler ve Uygurlarda ülkenin **tek hâkimi KAĞAN** idi.

-Önemli devlet meseleleri boy beylerinin katıldığı **KURULTAY DA görüşülür.**

-Son karar verme **yetkisi kağandaydı.**

-Kağan Türk **töresine aykırı kararlar** veremez ve **keyfî davranamazdı.**

-**TÖRE hükümleri** geçerlidir.

-Kağan **halkın güvenliğini ve** refahını sağlar.

-**Adaleti** dağıtmak ve **orduya komuta etmekle** görevliydi.

-Kağanın **eşi olan hatun** da yönetimde söz sahibiydi.

&-İran'daki Sasani Devleti'nde:

***Kast sistemine** benzer bir toplum yapısı vardı. **Bu toplumsal sınıflar:**

a)**Aristokratlar,**

b)**Rahipler,**

c)**Kâtipler,**

d)**Orta boy toprak sahipleri,**

e)**Köylüler,**

f)**Köleler**

&-Bu yapı içinde alt sınıftan birinin **yukarı bir sınıfa geçmesi** imkânsızdı.

&-Devlet yönetiminde **son sözü söyleme** yetkisi **kralındı.**

&-Krallara **devlet konseyi** yardım eder. Bu konseyi **oluşturanlar:**

a)**Hanedan üyeleri**

b)**Aristokratik ailelerin temsilcileri.**(Eyaletleri yöneten valiler, komutanlar ve yüksek rütbeli devlet görevlileri yedi büyük aileden oluşur)

ORTA ÇAĞ'DA EKONOMİ

1. Tarım

&-İnsanlar önce **toplayıcılık ve avcılık** yaptı.

- &-İklimin ılımanlaşmasıyla birlikte **toprağı ekip biçmeye** başladılar.
- &-İnsanlar tükettiklerinden çok üretmeye başlayınca **artı ürün oluştu.**
- &-Kentlerde **tarım uğraşmayan bir** grup ortaya çıktı.
- &-Kentlere gelen bu **insanlar iş bölümü gereği farklı işlerle** uğraşmaya başladı.
- &-**Artı ürünün** doğuşuyla birlikte kendiliğinden **iş bölümü** ortaya çıktı.
- &-Kentteki işbölümü **toplumsal tabakalaşmanın** da kaynağını oluşturdu.
- &-**Kentler**, birer **ticaret ve zanaat merkezi** hâline geldi.
- &-Kırsal kesim ise **tarım ve hayvancılık yaparak** kentlilerin **gıda ihtiyacını karşıladı.**
- &-Artı ürün **sosyal, ekonomik ve siyasi** alanlarda **değişikliklerin** yolunu açtı.
- &-Doğuda toprakların **tanrı adına hükümdarlar** tarafından yönetilmesi **monarşileri** güçlendirdi.
- &-Avrupa ülkelerinde ise **feodalitenin doğal sonucu olarak derebeylikler** ortaya çıktı.

&-Feodalite,

- Feodalitenin hâkim **olduğu Orta Çağ'da Avrupa'nın** toplumsal yapısı.

a)Asiller:

- 1- Orta Çağ Avrupa'sının **en imtiyazlı sınıfıdır.**
- 2-Bu sınıfta **dükler, kontlar, baronlar, vikontlar, şövalyeler,**
- 3-Bunların üstünde yer **alan senyör** denilen **derebeyleri bulunurdu.**
- 4-Senyörlerin en **büyüğü kraldı.**

b)Rahipler:

- 1-Din adamlarından oluşur.
- 2-Asillerden sonra **en imtiyazlı sınıftı.**
- 3-Kilise topraklarında yaşar.
- 4-Vergiden ve askerlikten muaftır.

c)Burjuvalar:

- 1-Kasaba ve şehirlerde oturur.
- 2-Zanaat ve ticaret ile uğraşanlara **burjuva denirdi.**
- 3-Senyörlere belli **miktarda para vererek** onların **himayesinde** yaşarlar.

d)Köylüler:

*Köylüler **iki kısma** ayrılırdı.

1- Serf:

- 1-Bu köylülerin **hiçbir hakkı** yoktu.
- 2-Üzerinde yaşadıkları toprakların **demirbaş eşyası** sayılırlardı
- 3-Derebeyi tarafından **toprakla birlikte alınıp satılabilir**
- 4-Toplumun **en aşağı görülen** ve en fazla **ezilen kesimi**..

2-Serbest köylüler:

- 1-Üzerinde yaşadıkları **toprakları ekip biçerlerdi**
- 2- Topraktan kazandıklarının bir kısmını senyöre **vergi olarak** verirlerdi.
- 3-Ayni, nakdi ve emek ile olmak üzere vergi öderlerdi.
- 4-Ayni vergiler(tahıl, küçükbaş hayvan, kümes hayvanları, ekmek, peynir, odun vb.)
- 5-Nakdi vergiler **para ile ödenirdi**.
- 6-Emek vergisi ise köylünün kullandığı **arazinin büyüklüğüne** göre değişirdi..

www.tarihkursu.com

&-KAST SİSTEMİ:

&-Toprak mülkiyetine sahip olma hakkının belli kişilere tanınması **Hindistan'da kast** sisteminin doğmasını sağladı

&-Kast sistemine göre Hint toplumu:

a) Brahmanlar:

- En ayrıcalıklı sınıf.
- Din adamları ve bilginler.
- Dinî işlerde bütün kasta **rehberlik etmek**..

b)Kşatriyalar:

- sivil ve **asker yöneticiler.**
- Üst düzey memurlardan** oluşuyordu.

c)Vaisyalar:

- İş adamları, **tüccarlar, toprak sahibi çiftçiler ve zanaatkârlar..**
- Ekonomik faaliyetleri yürütenler..**

d)Sudralar:

- Yaşamları boyunca **üst sınıflara hizmet** etmek zorunda olanlar.
- Ağır işlerde** çalıştırılan **işçiler..**

&-Kast sisteminde **meslekler ve statüler doğuştan kazanılırdı** ve **değiştirilemezdi.**

&-Kast **sistemine dâhil edilmeyenlerin :PARYALAR....**

2. TİCARET

&-Ticaretinin önceki dönemlere göre en **belirgin farkı uzun mesafelerde** yapılmasıydı.

&- Çin, Hindistan, İran, Mısır, Suriye, Anadolu ve Karadeniz'in kuzey kıyıları **ticaret merkezleri hâline** gelmişti.

&-**Mekke ile Medine** de önemli birer ticaret merkeziydi.

&-VIII. yüzyıldan itibaren İslam ülkelerinde her **türlü mal değişiminin, bilgi alışverişinin ve kültürel etkileşimin** olduğu **büyük metropoller** ortaya çıktı.

&-Avrupa'da **ticari hayat büyük bir gerileme** içindeydi.

&-**Güvenlik sorunu** ve **Kavimler Göçü'nün** yıkıcı etkileri nedeniyle **şehirlerde nüfus azalmış.**

&-Avrupa ile Doğu ülkelerarasındaki ticarete **Arap ve Bizanslı tüccarlar** aracılık ediyordu.

&-İtalya'daki tüccar şehir **devletlerinde ticari bir canlanma** oldu.

(Çin'den ipek,Hindistan'dan baharat)

&- **Türk devletlerinde ticaret**, genellikle malın başka bir mal ile değişimi anlamına gelen **takas usulüyle** yapılıyordu.

&- Bu işlem sırasında en fazla **kullanılan mal at idi.**

&-Türkler; Bizans, Çin ve İran gibi komşu ülkelerle **yaptıkları ticaret yaptılar.**

&-Ödeme aracı **olarak parayı** da kullandılar.

&-**SATİR** adı verilen bu paralar **gümüş madeninden** yapılıyor ve **şekli diske benziyordu.**

&&&-TİCARET YOLLARI-&&&

1-Kral Yolu:

- * **MÖ V. Yüzyılda** yapıldı.
- *Tarihin ilk posta teşkilatını **kuran Persler tarafından** yapıldı.
- *İran'ın **SUS** şehrinden başlar, Mezopotamya'yı geçerek Anadolu'da **Lidya'nın başkenti SARDES** 'te biter.
- *Kral Yolu **haberciler ve tüccarlar** tarafından da kullanıldı.
- *Mallar **Çin'den ve Hindistan'dan** geldi.
- ***İranlı ve Anadolu** tüccarlarca taşınarak **Ege Denizi kıyılarına**, oradan da Avrupa'ya ulaştırıldı.
- *Taşınan mallar **tahıl, hayvan postları, çeşitli kumaşlar ve baharatlar..**

2-İpek Yolu:

- *Çin'in Şian kentinden başlar.
- *Doğu Türkistan, Moğolistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Hazar Denizi'ne ve **Anadolu kıyılarındaki liman kentlerine** geliyordu.(**KERVAN** ile...)

*Buralardan **gemilere yüklenen** ticaret malları deniz yoluyla **Avrupa ülkelerine** gönderiliyordu.

*En önemli ihraç ürünleri, **ipek, değerli taşlar, porselen, cam eşya ve kâğıt...**

*XIII. yüzyılda İtalyan kâşif **Marco Polo** İpek Yolu üzerinden **Çin'i ziyaret eden ilk** Avrupalı oldu.

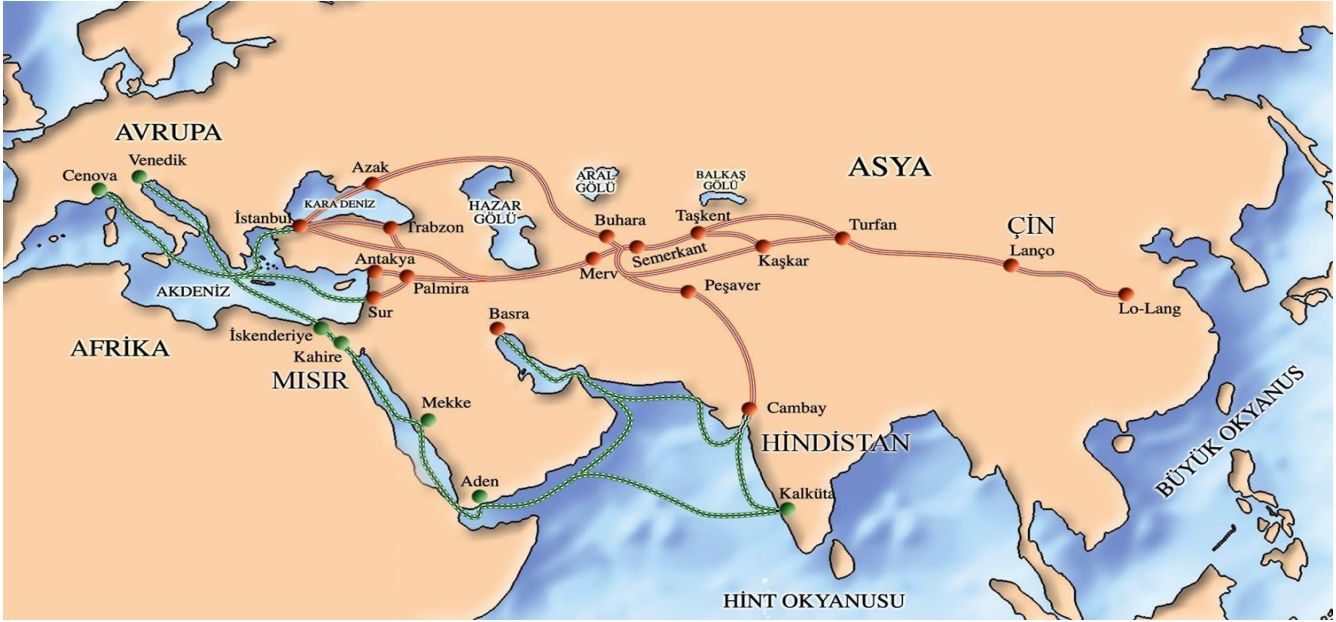
*Devletler, **İpek Yolu'na hâkim** olmak istemişlerdir.

-Orta Asya'da **Hunlarla Çinliler...**

-**Kök Türklerle Sasaniler...**

-**Araplar, Moğollar....**

-İpek Yolu için mücadele edenlerden **biri de Timur'dur.**

KERVAN

&-Orta Çağ'da kara yolu ile insan ve mal taşımacılığı yapan konvoylardı.

&-Kervanlarda taşıma işi at, deve ve katırlarla yapılırdı.

&-En ideal hayvan zor koşullarda yük taşıyabilen deve idi.

&-Sıcaktan kaçınmak ve konaklama yerine sabah saatlerinde varabilmek için genellikle gece yolculuğu tercih edilir.

&-Bir kervan günde yaklaşık 30-50 km kadar yol gidebilirdi.

&-Daha çok baharat, değerli taşlar ve kumaşlar gibi yükte hafif, lüks mallar taşınırdı.

&-Ağırlığı fazla olan mallar için deniz yolu tercih edilirdi..

3-Baharat Yolu:

*Gıdaları **saklamada ve lezzetlendirmede** kullanılır.

*Her yerde **yetiştirilemez..**

*Zenginlerin sofralarında bulunan **lüks tüketim maddeleri...**

*İlaç yapımında, **kutsal yağların** hazırlanmasında ve **parfüm üretiminde** kullanılırdı

*Tarçın, kakule, küçük Hindistan cevizi, öd ağacı, çörek otu, zencefil, karanfil, sandalağacı

*Bir deniz yoludur.

- * **Hindistan**'dan başlar..
- * **İran Körfezi** yoluyla Irak'a,
- * **Yemen kıyılarına** veya Kızıldeniz üzerinden **Süveyş ve Akabe'ye**,
- * Buralardan da kara **yoluyla Doğu Akdeniz limanlarına** ulaşırdı.
- * **İtalyan tüccarlar** tarafından alınarak **Avrupa ülkelerine** taşınırdı.
- * Baharatların yanı sıra **inci, mercan, fil dişi, elmas gibi** değerli süs eşyaları da taşınır..

4-Kürk Yolu:

- * **Karadeniz'in** kuzey kıyılarından başlar.
- * Ural Dağları, Sibirya ve Altaylar üzerinden geçerek **Çin'e** kadar uzanır.
- * Ana ticaret malları **sincap, sansar, tilki, samur, kunduz, vaşak kürkleri** ile bal mumu ve mantar idi.

- * Mallar **Sibirya ve İç Asya** ülkelerinden temin edilir.
- * Mallar **Hazar Denizi ve Karadeniz** kıyılarına getirilir..
- * Buralardan da **kara veya deniz yoluyla** Avrupa ülkelerine taşınırdı.
- * Kürk Yolu üzerinde **ticaret yapan** başlıca topluluklar:

a)İtil Bulgarları b)Hazar Türkleriydi.

Orta Çağ'da;

- *Madenî paralar kullanılır.
- *Devletlerin paraları her yerde geçer.
- *Paranın değerini içindeki altının veya gümüşün ayarı ve miktarı belirlerdi.

***SARRAF: Çeşitli ülkelere ait paraların değerini tayin eden kişiler.**

- a) Sarraflar ticaretin yoğun olduğu pazar ve panayırlara yerleşir..
- b) Kendilerine getirilen paraların değerini tespit ederler.
- c) Bankalar gibi kredi verirler.
- d) Kişilerin borçlarını öderler.
- e) Ticaret hayatının canlanmasına katkıda bulunurlar.

&&&-TİCARET MEKANLARI-&&&

*Ticaret malları **üretildiği yerden** başlayıp **tüketicisiyle buluşacağı** yere kadar devam eden yolculuğu sırasında **geçtiği mekanlar..**

- a) Kervansaraylar,
- b) Ribatlar,
- c) Limanlar..

*Kentlerde bulunan:

- a) Hanlar,
- b) Kapanlar,
- c) Bedestenler,
- d) Arastalar..

*Kentlerin yakınında kurulan;

- a) Pazarlar,
- b) Panayırlar...

1-Kervansaray:

*Yolcuların ve tüccarların konaklamaları **için ticaret yolları üzerinde** inşa edilmiş yapılar..

*Kervancılar, **hayvanlar ve eşyalar** yerleşince kapıları kapanır.

*Sabah **hırsızlık** yok ise kapılar açılırdı.

*Kervansaraydaki **güvenlikten "kervansaray amiri"** sorumludur.

*Burada konaklayanlar **üç gün boyunca ücretsiz** yemek ve oda hizmetlerinden yararlanabilirlerdi.

2-Ribat:

*Yolculuklar sırasında **kervanların konakladığı** yerlerdir.

***Hz. Ömer Dönemi'nden** itibaren İslam ülkelerinde görülür.

*İlk kuruluş amacı kara ve deniz **sınırlarının güvenliği** amacıyla inşa edilmiş **karakol binalarıydı**.

*Etrafı **savunma duvarlarıyla** çevrili, **odalar, ambarlar, mescit, hamam, ahır ve gözetleme kuleleri** bulunurdu.

*Sınırların genişlemesiyle birlikte **iç bölgelerde kaldılar**. Böylece ;

- a)**Askerî tesis,**
- b)Yolcuların ve **tüccarların konakladıkları yer,**
- c)**Yeme içme ve dinlenme ihtiyaçları** karşılanır,
- d)İhtiyaçlar **ücretsiz karşılanır,**
- e)**Kervansaraya** benzer..

3-Liman:

*Kervanlarla **Doğu Akdeniz limanlarına** getirilen mallar, gemilere yüklenerek **Avrupa limanlarına** taşınıyordu.

*Deniz taşımacılığı **daha kolay ve kârlı..**

***Mısır ve Suriye** limanları, Anadolu kıyılarındaki **Alanya, Antalya ve Sinop** limanları...

*Avrupa'da **Venedik, Cenova ve Marsilya** limanları..

***Limanlarda;**

- a)İhracat ve ithalat mallarının **giriş çıkış yapılır.**
- b)Malların **depolanır,**
- c)**Gümrük denetimi** yapılır,
- d)**Pazarlama ve dağıtım faaliyetleri** yürütülür
- e)**Ticari-lojistik** merkezlerdir.

&-Liman bölgelerinde **inşa edilen birimler;**

- a)Ambarlar,
- b)Tüccar hanları,
- c)Şirketler,
- d)İmalathaneler,
- e)İbadet yerleri,

f)Mahkemeler...

&-Limanlar **stratejik yerlerdir**.

&-**Güvenliğine büyük** önem verilir.

&-Limanların çevresi **kule burçları ve surlar** ile çevrilidir.

&-Burçlar ve surlarda **erzak depoları ve cephanelik** vardır..

4-Han:

***Şehirlerin merkezindeki** ticaret bölgelerinde bulunur.

*Hanların **Mescidi, şadırvanı, tuvaleti ve hamamı** vardır.

***Perakende** ticaret de yapılır.

*Hanların **üst katlarında** yolcuların **konakladığı odalar** vardır.

***Bodrum** katı **ahır** kullanılır.

***Adlarını genellikle** içerisinde **depolanan veya ticareti yapılan üründen** alırlar.

*Pamuk Hanı, Koza Han,ipek han vb...

5-Kapan:

*Şehre gelen malların ilk olarak **getirildiği toptancı halleridir**. Böylece:

a) **Karaborsa,**

b) **Aşırı fiyat artışı,**

c) **Tekelleşme önlenir...**

*Kapana gelen mallar **KAPAN** adı verilen **büyük kantar** ile tartılır.

***Perakendici esnafa** ve **imalathanesi olan zanaatkarlara** dengeli **biçimde dağıtılır..**

* Paylaştırma işlemi **devlet görevlilerince** yapılırdı.

*Dağıtımı yapılan **malların türlerine göre** isim alırlar..

***Yağ kapanı, un kapanı** vb...

6-Bedesten:

- ***Değerli eşyaların satıldığı** veya **saklandığı** yerlerdir.
- *Uluslararası ticaretin yapıldığı yerler.
- ***Mahzen** veya **kasa** adı verilen **güvenli bölümler** vardı. Burada;
 - Esnaftan ve halktan kişiler para, mücevher, altın ve gümüşleri ile başka değerli eşyalarını bu bölümdeki **kiralık kasalarda saklarlardı**.
- *Bedestenler **iyi korunur**.
- ***Taş duvarları** ve **kurşun kaplı çatıları** ile sağlam **bir kale gibidir**.
- *Ticaret hacmi büyük olan şehirlerde **birden fazla bedesten** bulunurdu.

7-Arasta:

- ***Aynı iş kolunda** faaliyet gösteren esnaflara ait dükkânların bir **sokak boyunca karşılıklı sıralandığı** mekânlardı.
- *Kentlerdeki çarşıların **içinde üzeri açık sokaklar**..
- ***Üzeri kapalı bağımsız** sokaklar...
- *Esnaflar, her sabah **meydanda toplanır**..
- *Dükkânlarını açmadan önce **duacı tarafından dua** okunur.
- ***Dürüst iş yapmaya** niyet ederek güne başlarlardı.

8-Panayır:

- *Daha **geniş çaplı ticaretin** yapıldığı yerlerdi.
- * **Yılın belli zamanlarında** şehirlerin **yakınında** kurulur.
- *Ticaret genellikle **mal değiş tokuşu** şeklinde gerçekleşirdi.
- *Ticaretin yanı sıra **dinî bayramlara ve şöenlere** de ev sahipliği yapardı.
- *Avrupa'da **ilk defa VII. yüzyılda** Paris yakınlarında kurulan **Lendit Panayır**ıdır.
- * Avrupa'da ticaret geliştikçe **panayır sayısı arttı**.
- *XII. Yüzyılda **Fransa'da Şompeni** bölgesinde, **Almanya'da ise Frankfurt'ta** panayır kuruldu.
- *Şompeni'deki dört ayrı kasabada kurulan panayırlar **yıl boyu devam** ediyordu.
- ***Asya'da en önemli** panayırlar **Baharat Yolu** üzerindeki **Arabistan Yarımadası'nda** kurulurdu.
- ***Güney Yemen'deki** Aden'de kurulan panayırdaki tüccarlardan **onda bir oranında öşür** vergisi alınırdı.
- *Aden Panayırı'nda **mücevherat, fil dişi, baharat, pamuk, abanoz, fil dişi, deve kuşu tüyü, altının ve ıtriyat** satılan mallardır.

9-Pazar:

- *Orta Çağ'da **ticaretin hızlanmasına** bağlı olarak gelişti.
- *Yılda bir defa **değil haftalık kuruldu**.
- *Genellikle **yiyecek maddeleri** ve **hayvanlar satıldı**.
- *Sadece şehirlerde değil ihtiyaca göre **kasaba ve köylerde** de kurulurdu.
- *Üreticiler **tüketim fazlası ürünlerini** bu pazarlarda **değerlendirirlerdi**.
- *Pazarlar kentlerde **artan nüfus ve talep doğrultusunda** çarşılarla dönüşerek **sürekli** hâle geldi.
- *Kurulup kaldırılabilen **pazar tezgâhları da yerini dükkânlara bıraktı**.

ORTA ÇAĞ'DA ASKERÎ ORGANİZASYONLAR

1. Konar-göçerlerde Ordu:

- *Bir toplumda askerî organizasyonun şekillenmesinde belirleyici olan temel unsur o **toplumun hayat tarzıdır**.
- *Bu hayat tarzında insanlar **hareketli bir toplum yapısı** içinde yetişir..
- ***Geçimlerini hayvancılıkla** sağlarlar.
- *Sürüleri otlatır, süt sağlar, yünleri kırpar, dokumacılık yapar..
- *Çeşitli **hayvansal gıdalar üretirlerdi**.
- *Zorunlu olmadıkça besledikleri **hayvanları kesmezlerdi**.
- *Et ihtiyaçlarını **avladıkları hayvanlarla** giderir.
- ***Hayat şartları zordur**.
- *Kendilerini, ailelerini ve mallarını korumak için **savaşçı yapıda olmak** zorundalar.
- *Üretemedikleri ihtiyaç maddelerini yerleşikler üzerine **yaptıkları akınlarla** elde ederler.
- *Günlük işlerden artan zamanlarda **savaşa hazırlık eğitimi** yaparlar.
- ***Ata binme ve ok atma** yarışları düzenleyerek **cirit ve güreş oyunları** oynarlardı.
- ***Avlanmayı da savaş** taktiklerini uygulayabilecekleri bir askerî tatbikata çevirirler.
- *Toplumda **eli silah tutan herkes savaşa** daima hazır durumdadır.
- *Türk **devletlerinin ordu:**
 - a)Askerlik özel bir **meslek olarak görülmez**,
 - b)Her Türk **bir asker sayılır**,
 - c)Savaş zamanında orduya katılırdı.
 - d>Türklere **ordu-millet** denirdi.
- ***Orta Asya'daki Moğollar;**
 - a)**Güçlü** orduları vardır.
 - b)Ordunun **tamamı süvarilerden** oluşur.
 - c)Moğol ordusu **onlu sisteme göre** teşkil edilirdi.
 - d)Ordudaki **en büyük askerî birlik** 10.000 süvariden meydana **gelen tümen idi**.
 - e)Bir **ordu 3 tümenden** oluşur,
 - f)Her tümen de **biner askerden** kurulu 10 **alaydan** meydana gelirdi.

- g) Savaş alanında **yazılı veya sözlü haberleşme** yapılmaz,
i) Haberleşmek için **siyah ve beyaz bayraklar** kullanılırdı.

2. Yerleşiklerde Ordu:

- * Ordular genellikle **ücretli askerlerden** oluşuyordu.
- * Ekonomisi ticarete dayanan ve yerleşik hayat süren **Hazarlar'ın ücretli askerleri** vardı.
- * **Bizans ve Abbasi Devletlerinin** ordularında da **ücretli askerler** vardı.
- * **Avrupa'da:**
 - a) **Krallar merkezî otoriteleri** zayıf olduğu için **askerliği bir vatandaşlık görevi** olarak benimsetemediler.
 - b) **Yurttaşlardan kurulu** ordular meydana getirmekte zorlandılar.
 - c) Çok masraflı olduğu için **Roma lejyonları gibi teşkilatlı ve eğitilmiş birlikler** kuramadılar.
 - d) Kendilerine **bağlı feodal beylerin askerlerinden** yararlanmak zorunda kaldılar.
- * Feodal düzende **senyörlerin orduları oluşturan** görevliler:
 - 1-**Çiftçilikle** uğraşan serfler,
 - 2-**Köylüler,**
 - 3-**Şövalyeler**(sayısı fazla değildi çünkü atı ve zırhıyla birlikte tam donanımlı iyi yetişmiş bir şövalye büyük masraflar gerektiriyordu.)
- * Zamanla krallar, senyörleri **ordu besleme yükümlülüğünden muaf** tuttu.
- * Senyörlerden **asker yerine para almaya** başladılar.
- * Topladıkları paralarla da **iyi yetişmiş askerlerden oluşan ordular** kurdular.
- * Bu uygulama **ilk olarak İtalyan şehir devletlerinde** görüldü.
- * Zamanla Avrupa'nın diğer **zengin bölgelerine** de yayıldı.
- * **Paralı askerler** savaş sırasında kaybedeceklerini **anladıkları anda kaçıyor**du.
- * Avrupa'da güçlü **ordulara duyulan ihtiyaç;**
 - a) Devletin dışında **bağımsız şekilde hareket** eden,
 - b) **Profesyonel askerî sözleşmecileri**
 - c) **Komisyoncuları** ortaya çıkardı.
 - d) Bunlar devletten aldıkları **ücret karşılığında asker topluyor,**
 - e) **Onları donatarak savaşa** sürüyorlardı.
 - f) Bu askerler **tecrübeli, eğitilmiş ve uzman** savaşçılardı..

“Orta Çağ Avrupa’sındaki ordularda görev yapan şövalyeler”

*En dikkat çeken **paralı asker gruplarından biri İsviçre piyadeleridir**. Bunlar;

a) **5.5 metrelik kargılarla**,

b) **Hafif zırhla** donanmıştı.

c) **Falanks** adı verilen **kare biçimli savaş dizilimi** ile süvarilere karşı etkili birlikler olmuşlardır,

d) Savaşları başarıları, İsviçre piyadelerini dönemin **en çok aranan paralı askerleri** hâline getirmiştir.

“Falanks düzeni almış İsviçre piyadeleri”

* **Orta Çağ’ın sonlarına** doğru Avrupa’da **merkezî hükûmetlerin** güçlenmesine bağlı olarak **düzenli ve disiplinli ordulara** geçiş süreci de hız kazandı.

* **İngiltere ve Fransa** gibi ülkelerde **yurttaş orduları** kurmaya yönelik olarak **zorunlu askerliğe** geçildi.

* İngiltere’de her **vatandaş kırk gün askerlik** yapmakla yükümlü tutuldu.

* Ordunun özellikle **teknik kademelerinde ücretli askerlerden** yararlanılmaya devam edildi.

* **Yurttaşlardan ve profesyonellerden** gelen askerlerin bir arada görev **yaptığı daimî ordular** kuruldu.

&&&- ORTA ÇAĞ'DA HUKUK-&&&

1. Roma Hukuku:

- *Roma İmparatorluğu **MÖ 753 yılında** bir şehir devleti olarak kuruldu.
- *Büyük bir imparatorluğa dönüşmesinde **gelişmiş bir hukuk sistemine** sahip olması önemli rol oynadı.
- *Krallık döneminde Roma'da geçerli olan hukuka "**yurttaşlar hukuku**" deniyordu.
- *Yurttaşlar hukukundan **PATRICİLER** yararlandı.
- ***Patriciler** : Kendilerini devletin kurucusu ve asıl sahipleri olarak görenler.
- ***Plebler** : Geniş halk kitlesi...Ayrı bir hukuka tabiydi.
- ***Yabancılar** : Hukuken yok sayılıyordu.
- *Roma hukuku insanları ;
 - a)Toplumsal sınıfına göre,
 - b)Soya göre,
 - c)Cinsiyete göre AYIRIR.,,
- *Roma'da efendi, kölesini **her işte kullanabileceği** gibi isterse **öldürebilirdi**.
- *Hukuk düzeni **evin reisi** olarak kabul ettiği **babaya geniş yetkiler** vermiştir.
- *Hâkimiyeti altındaki diğer **aile fertlerine hiçbir hak** tanımıyordu.
- ***Kadınlar;**
 - a)Babalarına, kocalarına, eğer onlar yoksa erkek kardeşlerine veya oğullarına ait bir **mal** olarak görülür;
 - b)Hukuki işlem yapma ve **miras alma** **hakkından mahrum** bırakılırdı.
- *Borçlarını ödeyemeyen **biri köle** olarak satılabilir.
- *Roma Hukuku Patricilerin **örf ve âdetlerine** dayanır.
- *Son derece **şekilci ve sert hükümler** içerir.
- *Hukuk sistemi **yazılı olmadığı** için;
 - a)Herkes **tarafından bilinmiyor**
 - b)Yöneticilerin **keyfî davranışlarına** yol açıyordu.

***Yargılama yetkisi** Pleblerden seçilen **rahiplerin** elinde idi..

*Roma'da **patrici-pleb** mücadelesi yaşandı.

*Bu mücadele sonunda pleblerin isteği kabul edildi.

a)MÖ 451'de kanunların **yazılmasına ve ilanına** karar verildi.

b)Görevli komisyonun tespit ettiği kanunlar **on iki adet tunç levha** üzerine kazıldı.

c)**Roma şehir** meydanında herkesin görebileceği **bir yere asıldı**.

d)Bu kanunlara **Tarihe On İki Levha Kanunları** adı verildi.

*Bu kanunla:

1-Patricilerin **keyfî hareketleri** önlendi.

2-**Pleblere** çeşitli devlet işlerine katılma hakkı verildi.

3-**Pleblere** patricilerle evlenme hakları tanındı.

4-Suçluların devlet tarafından **yargılanıp cezalandırılacağı** bildirildi.

5-**Zarara uğrayanların** kişisel **öç almaları yasaklandı**

6-Yalancı **şahitlik ve rüşvet almak** gibi suçlara ağır cezalar verildi.

7-Hırsızlıkta suçüstü yakalananların **öldürülmesine izin verildi**.

8-Hırsıza ise çaldığı malın **değerinin iki katı** ödeme yapma cezası öngörüldü.

9-**Vatana ihanetin** cezası ölümdü.

10-**Büyücülük ağır suçlar** arasında kabul edildi.

11-Başkalarına zarar vermek üzere **dua etmek ve sihir yapmanın** cezası ölümdü.

12-Suçların **tarifinde kasıt ve ihmâl** ayrımının yapıldı.

13-**Miras hukukuna** da yer verildi.

14-Kişilere hayattayken vasiyetname düzenleyerek **mirasçılarını belirleme hakkı** verilmişti.

15-Mirasçısı olmayan bir kimsenin **malları ise en yakın akrabasına**, o da yoksa devlete kalırdı.

16-**Yargılama yetkisi** soylular sınıfına mensup **rahiplerden** alınıp devlet tarafından belirlenen **yargıcılara** verilerek **laik hukuk düzenine geçildi**.

17-Roma **vatandaşlığını kazanma** kolaylaştırıldı.

18-Vatandaşlık **herkesi kapsayacak** şekilde **eşit ve genel hâle** getirildi.

&&&- Roma hukuku **şekil ve içerik** bakımından bugünkü **Avrupa ülkelerinin hukuk sistemlerinin** temelini oluşturdu. -&&&

2. Justinianus Kanunları:

- *Doğu Roma İmparatoru **Justinyanus**, 527 yılında tahta çıktı.
- *İlk iş olarak hukuk **alanındaki karışıklığı** gidermek istedi.
- *Dönemin en büyük hukuk bilginlerinden **bir komisyon kurdu**.
- *Çalışma **Altı yıl sürdü**.
- *Roma İmparatorluğu'nun yürürlükteki bütün **kanunları bir araya getirildi**.
- *3 milyon civarında olan kanun sayısı **150 bine indirilerek sadeleştirildi**.
- *İlk defa yapılan **en büyük hukuki** düzenleme oldu.
- ***Justinianus Kanunları**, Korpus Yuris Civilis, (**Yurttaşlar Hukuku Derlemesi**) adıyla yürürlüğe girdi.
- *Bu Kanunlarda;
 - a)Toprak **alım satımı kolaylaştı**.
 - b)**Kölelerin serbest** bırakılması kolaylaştırıldı.
 - c)Babanın **çocuklar üzerindeki hakları** kısıtlandı.
 - d)Boşanan kadına **miras alma hakkı** tanındı.
 - e)Boşanan kadına kendi **çocuklarının vasisi olma** hakları tanındı.
 - f)Kadınlara başlarında bir erkek olmadan **ticaret yapma ve mal mülk edinebilme** yolu açıldı.
 - g) Aile hukukunda **ölüm cezası kaldırıldı**, (Yerine suçlunun manastırda ıslah edilmesi)
 - h)**Ölüm cezaları yerine** daha çok **sürgün, para cezası** ya da **maden ocaklarında zorunlu çalışma** gibi cezalar verildi.
 - i)Bazı cezalar **çok sertleşti**.(Paganlık (putperestlik) inançlarını sürdürenlere **ölüm** cezası verildi.)

3-Cengiz Yasası:

- *XIII. yüzyıl başlarında **Orta Asya'da** devlet kuran **Moğol İmparatoru Cengiz Handır**.
- ***Devletini yönetmek** ve ülkesinde **düzeni sağlayabilmek** için kendi adıyla anılan yasalar yaptı.

- *Moğol İmparatorluğu'nun **hukuk ve askerlik işlerini düzenleyen** kanunlara “**Cengiz Han Yasası**” veya “**Büyük Yasa**” denilmiştir.
- *Cengiz Han, hukuk konusunda **Uygur Türklerinden** yararlandı.
- ***Deneyimli devlet adamlarını** ve **âlimleri kanunlarını** yazılı hâle getirmekle görevlendirdi.
- ***Uygurca yazıldı.**
- *Cengiz Han'ın **yasakları yer** aldı.
- ***Türk töresinden** alınma hükümlere de yer verildi.
- *Ölümünden sonra kendi soyundan gelenlerin **kurduğu Moğol devletlerinde** de yaşatıldı.
- ***Yasalar yazılı tomarlar** hâlinde muhafaza edildi.
- *Aynı kanunlar Anadolu ve İran'da kurulan Türk devletlerince hazırlanan **yasakname** adlı **hukuk metinlerinde** de kullanıldı.
- *Cengiz Yasalarına göre **ölüm cezası gerektiren suçlar:**
 - a)**Zina** etmek,
 - b)**Yalan** söylemek,
 - c)**Sihirbazlıkla** uğraşmak,
 - d)Başkalarının hareketlerini **araştırmak**,
 - e)**Kavgada birisine** yardım etmek,
 - f)Suya veya küle **su dökmek**,
 - g)Esir alanın izni olmadan **savaş esirine yiyecek** giyecek vermek,
 - h)**Kaçan bir esiri** tutup sahibine teslim etmemek,
 - i)Savaşta veya geri çekilme sırasında birinin düşürdüğü bir şeyi alıp sahibine vermemek...

Kavramları Öğrenelim

• Artı ürün	• Feodalizm	• Kast sistemi	• Kervansaray
• Panayır	• Senyör	• Vassal	*Halk Kralları
*Gök Tengri	*Tanrı'nın oğlu	*Halife	*Mevali
*Vikingler	*Grejuva	*Şehinşah	*Kont
*Lord	*Dük	*Baron	*Süzeren
*Magna Carta	*Kağan	*Töre	*Hatun
*Burjuva	*Serf	*Feodalite	*Derebeyi
*Brahmanlar	*Kşatriyalar	*Vaisyalar	*Sudralar

*Paryalar	*Satir	*Kral Yolu	*İpek Yolu
*Baharat Yolu	*Kürk Yolu	*Sus şehri	*Sardes
*Marko polo	*Kervan	*Sarraf	*Kervansaray
*Ribat	*Arasta	*Kapan	*Han
*Bedesten	*Liman	*Panayır	*Konar-Göçer
*Tümen	*Onlu Sistem	*Lejyon	*Falanks
*Yurttaşlar Hukuku	*12 Levha Kanunları	*Patrici	*Pleb
*Justinyanus	*Korpus Yuris Sivilis	*Cengiz Han	*Öşür
*Sasaniler	*Yurtsuz John	*Kast Sistemi	